

Na návštěvě u členů klubu Ekozemědělci přírodě

V květnu letošního roku navštívili pracovníci Bioinstitutu v rámci pravidelných návštěv členů klubu Ekozemědělci přírodě tři ekologická hospodářství – farmu Bozetice v Borohrádku, farmu pana Radka Suse z Borohrádku – Šachova a Stateček u Lněničků. Postupně Vás seznamujeme s těmi z ekologických zemědělců, kteří chovají zvířata a pěstují polní plodiny v souladu s místem jejich hospodaření.

Farma Bozetice pana Ondřeje Podstavka v Borohrádku

Hospodářství Podstavkových zaujme na první pohled příjemnou přátelskou a rodinnou atmosférou.

Obdivuhodná je pestrost pěstovaných rostlin i chovaných hospodářských zvířat. Podstavkovi pěstují zeleninu, bylinky (měsíček lékařský a heřmánek pravý), dýně Hokaidó a obilí ke krmení. Na travních porostech se pasou krávy chované na mléko, slepice chované na vejce mají přístup do velkých, travnatých výběhů. Mléko i vejce jsou samozřejmě v kvalitě bio.

Některé pastviny přímo navazují na meandrující Tichou Orlici, k jiným pozemkům vede nádherná alej vzrostlých stromů. Přímo na farmě můžete posedět na lavičce pod obrovským dubem, který je dominantou farmy i okolí. Ondřej Podstavek (na snímku s vnoučkem) vnímá přírodu jako součást hospodářství a k lásce k ní i k práci na farmě vychovává syny i vnuky.

Na farmě si můžete koupit čerstvé biomléko či biovejce a v letošním roce, když příroda a počasí budou přát, budou k dostání také dýně Hokaidó, výborné například na pečení nebo do polévek. Ty jsme při naší návštěvě zastihli právě ve fázi čerstvě vzešlých semenáčků.

Pan Podstavek je člověk neuvěřitelně čínorodý člověk plný energie. Hned při prv-

ním setkání s ním Vás nadchne jeho zapálení pro věc, neustálé plánování a také zručnost, s jakou postupně buduje a upravuje své hospodářství. My jsme měli možnost navštívit jeho nově vybudovanou sušárnu bylinek, ze které se linula příjemná vůně heřmáнку po celém dvoře farmy. Bylinky od pana Podstavka kupuje společnost Sonnentor, která je dále používá např. do čajových směsí.

www.ekofarma-bozetice.axis4.cz

Stateček u Lněničků v Nepomyšlích u Podbořan v Ústeckém kraji

Zdrobnělina v názvu hospodářství manželů Lněničkových u Podbořan je výstižná – při návštěvě této „farmičky“ jistě každého mile překvapí její drobnost a opravdu přírodě blízké hospodaření.

Lněničkovi se již několik let snaží obhospodařovat vlastní či alespoň pronajaté pozemky v okolí, které jsou pro konvenční zemědělce nezajímavé z produkčního i ekonomického hlediska. Postupně na nich zakládají extenzivní ovocné sady či remízky s pestrou druhovou skladbou dřevin. Zanedbaná teplomilná společenstva na svazích se snaží obnovit a zachovat pomocí pastvy koz a ovcí a částečné prořezávky křovin. Zabývají se údržbou starých, zanedbaných vysokokmenných sadů a zarostlých mokřadů či břehových porostů. K dalším chovaným zvířatům se řadí i kráva plemene

Jersey, ovce, husy, slepice a kachny. Políčka poskytují krmné obilí, zeleninu, bylinky.

Lněničkovi by mohli být jistě pro každého cenným zdrojem informací o tom, jaká je cesta k vnímání místa, kde hospodaří, jak se učí pečovat o polní plodiny i chovaná zvířata podle vlastních pozorování a zkušeností, ale i podle zkušeností místních hospodářů. Mohli by vyprávět o problematice a zdoluhavém boji s „úředním šimlem“ při získávání různých povolení či dotací. Přes všechny problémy však mladí manželé neztrácejí optimismus a nadále plánují vybudovat na svém Statečku informační a výukové středisko, kde by se mohly nejen městské děti zblízka podívat na život na farmě, seznámit se s různými hospodářskými zvířaty a dalšími souvislostmi s přírodou a okolím.

<http://statecek.webnode.cz>

Farma pana Radka Suse z Borohrádku – Šachova

Na návštěvě v Šachově u pana Suse jsme si prohlédli především pozemky těsně přiléhající k domu, na nichž jsou čerstvě vybudované tůňky určené pro obojživelníky, nově vysazený ovocný sad a stádo pasoucích se oveček. Pan Sus na většině svých pozemků pěstuje ovoce ve vysokokmenných sadech. Obhospodařuje starší sady a částečně se je snaží také obnovovat. Zbylé plochy tvoří pastviny a luční porosty.

(Více o farmě Radka Suse se psalo v květnovém Bio.)

Pracovníci Bioinstitutu Olomouc

SOUČASNÝ STAV BIOOSIV V ČESKÉ REPUBLICE

Ekologické zemědělství si za dobu své dvacetileté existence v České republice získalo pevnou pozici v agrárním sektoru a nadále se dynamicky rozvíjí. Z alternativního systému hospodaření se vyvinul státem uznávaný způsob produkce potravin s přísnými pravidly založenými na zákonných normách.

Od doby jeho vzniku můžeme po celé období (s výjimkou jednoho roku) sledovat meziroční nárůsty jak ploch zemědělské půdy, tak počtu podniků registrovaných v tomto systému hospodaření. Počet podniků a strukturu půdního fondu registrovaných pro ekologické zemědělství k 31. 12. 2008 je uveden v tab. č. 1.

Jen za posledních pět let se počet takto hospodařících podniků více jak zdvojnásobil (přírůstek 140 %) a u zemědělské půdy došlo k navýšení o 34 % (stav k 31. 12. 2003 – 254 995 ha), z toho u orné půdy k navýšení o 79 % (stav k 31. 12. 2003 – 19 637 ha) a u trvalých travních porostů o 22 % (stav k 31. 12. 2003 – 231 683 ha).

Positivním jevem je, že se výrazně rychleji zvyšovala plocha orné půdy s produkci tržních plodin. Za tímto výrazným růstem ekologického zemědělství stojí zejména dotační podpora (přímá dotace na ha v rámci agroenvironmentálních opatření, bonifikace v rámci osy I Programu rozvoje venkova), ale i poptávka po biosurovinách ze strany výrobců potravin a zvýšený zájem zahraničních odběratelů.

Tab. č.1: Počet podniků a strukturu půdního fondu registrovaných pro ekologické zemědělství k 31. 12. 2008

Počet podniků	Výměra půdy v EZ a přechodném období v ha					Celkem	Podíl EZ na celkové výměře zemědělské půdy v %
	Orná půda	Trvalé travní porosty	Trvalé kultury – sady	Trvalé kultury - vinice	Ostatní plochy		
1 946	35 178	281 596	2 764	341	21 753	341 632	8,04

Tab.č. 2: Počet udělených výjimek na použití konvenčního osiva u obilovin v období 1.8.– 31.12.2008

Zdroj: MZE

Plodina	Počet udělených výjimek	Počet odrůd, na které byla výjimka udělena	Celkové množství osiva, na které byla výjimka udělena v t
Pšenice obecná	63	40	156,97
Pšenice špalda	2	2	26,3
Ječmen	6	6	26,4
Oves	8	6	18,6
Žito ozimé	22	9	58,61
Triticale	38	16	220,86

Tomuto mohutnému zvyšování ekologicky obhospodařovaných ploch však neodpovídá produkce a nabídka rozmnožovacího materiálu ekologického původu. Nabídka biosiv je ve srovnání se západoevropskými zeměmi velmi chudá jak po stránce druhové a odrůdové skladby, tak z hlediska množství. V ČR se produkci biosiv specializuje pouze jedna firma, PRO-BIO obchodní společnost s r. o., u ostatních osivářských firem je pouze okrajovou záležitostí. Asi největším dílem se na této skutečnosti podepsala Všeobecná výjimka na používání konvenčních osiv a sadby brambor, kterou vydalo Ministerstvo zemědělství ČR dne 21. 7. 2004.

Tato výjimka umožňovala použití konvenčního nemořené osiva bez uděleného povolení pověřenou kontrolní organizací (Abcert AG, Biokont CZ, s.r.o., KEZ o.p.s.). Na pěstitele tak nebyl žádný tlak, aby používali ekologická osiva. Osévali levnějšími konvenčními osivy, nevznikala poptávka po biosivech a osivářské firmy se tímto segmentem nezabývaly. Dalším faktorem

malé poptávky je používání farmářských osiv. Obecně se odhaduje, že se v současné době používá 50–60 % farmářského osiva u hlavních pěstovaných plodin. Přitom používání tohoto osiva, zejména opakované, s sebou nese významná rizika z hlediska zdravotního stavu, čistoty osiva i výnosového potenciálu.

V návaznosti na blížící se termín nabytí platnosti nového Nařízení rady 834/2007 (1. 1. 2009), upravujícího ekologickou produkci, které tato národní všeobecná výjimka již neumožňuje, a také na základě negativního vyhodnocení původních záměrů této všeobecné výjimky ze strany ministerstva zemědělství, byla všeobecná výjimka zrušena ke dni 31. 7. 2008. Po dobu platnosti všeobecné výjimky nebylo v ČR sledováno, kolik konvenčních osiv je v ČR v EZ používáno.

Teprve od 1. 8. 2008 je v souladu s čl. 54 NK (ES) 889/2008 sledován počet výjimek na použití konvenčních osiv jednotlivým zemědělcům kontrolními organizacemi. Jen v období od 1. 8. do 31. 12. 2008 bylo u obilovin uděleno přes sto individuálních výjimek na použití konvenčního osiva jednotlivým pěstitelům. Bližší údaje uvádí tabulka č. 2.

V zájmu zachování a naplnění principů ekologického zemědělství a také důvěryhodnosti produkce biopotravin je nezbytně nutné, aby pro produkci biosurovin rostlinného původu byl používán výhradně rozmnožovací materiál ekologického původu. Z konvenčního zemědělství by měla do systému vstupovat pouze osiva vyšších stupňů množení pro další produkci rozmnožovacího materiálu již ekologického původu. Zde se otevírá prostor jak pro pěstitele, tak pro osivářské firmy. Zajímavým také může být pěstování

Bioinstitut, o.p.s. a PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců
Vás zvou
na seminář pro ekologické zemědělce

PRODUKCE OSIV V PODMÍNKÁCH EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ

KDE: budova „B“ sídla kraje Vysočina,
Žižkova 57, Jihlava, místnost B 2.11
KDY: 23. září 2009 od 10 hodin

PROGRAM

10,00 Ing. Barbora Dobiášová (ÚKZÚZ)
Povinnosti vyplývající ze zákona o osivech
pro odběratele i pěstitele osiv

11,00 Ing. Petr Trávníček (PRO-BIO, obchodní spol. s r.o.)
Současný stav biosiv v České republice

11,45 Ing. Zdeněk Stehno CSc.
(Výzkumný ústav rostlinné výroby, v.v.i.)
Obiloviny

12,45 Oběd

13,30 Bc. Jitka Procházková (BIOPREPARÁTY spol. s r.o.)
Možnosti využití biologického přípravku Polyversum v EZ

14,00 Ing. Ladislav Čáp, Ing. Vladimír Lačtník (Bioinstitut, o.p.s.)
Představení DTB OrganicKseeds, zaškolení uživatelů

INFORMACE A PŘIHLÁŠKY
e-mail: info@bioinstitut.cz
tel.: 583 631 182
Účast na semináři včetně stravy ZDARMA
Přihlášky nejpozději do 18. září 2009

SOUČASNÝ STAV BIOOSIV...

Tab. č. 3: Struktura plodin na ekologických farmách ČR v roce 2008

Plodiny	Období konverze ha	Ekologický režim ha	Celkem ha
OP celkem	15 819,80	18 010,37	33 830,17¹⁾
Obiloviny pro produkci zrna (včetně osiva) – celkem	8 412,11	10 154,61	18 566,61
Pšenice obecná	1 964,91	1 977,89	3 942,80
Špalda	214,32	1 767,70	1 982,02
Pšenice tvrdá	26,5	38,21	64,71
Žito	411,29	897,04	1 308,33
Ječmen	2 167,92	804,18	2 972,10
Oves	1 048,82	2 536,59	3 585,41
Tritikálie	1 652,95	1 228,63	2 881,58
Kukuřice na zrno	470,94	203,55	674,49
Proso	82,17		91,83
Pohanka	217,93	530,36	748,29
Ostatní obiloviny na zrno (včetně osiv)	154,37	160,8	315,17
Luskoviny na zrno celkem (suché luskoviny)	497,71	795,26	1 292,97
Hrách	242,91	505,37	748,28
Fazole	0,00	0,35	0,35
Bob	6,64	71,92	78,56
Lupina	0,00	23,26	23,26
Sója	0,00	9,56	9,56
Pelouška	159,63	145,71	305,34
Ostatní luskoviny	88,53	39,09	127,62
Okopaniny celkem	44,16	201,73	245,89
Brambory (včetně raných a sadbových brambor)	43,93	194,27	238,2
Cukrová řepa (včetně sadby)	0,00	6,13	6,13
Krmné okopaniny a brukvovitě (bez bruk, Na osivo)	0,23	1,20	1,43
Další okopaniny	0	0,13	0,13
Průmyslové rostliny celkem	954,83	533,59	1 448,42
<i>Olejniny</i>	<i>811,55</i>	<i>335,67</i>	<i>1 147,22</i>
Slunečnice	1,00	38,08	39,08
Řepka a řepice	613,86	0,00	613,86
Len	0,00	6,27	6,27
Mák	102,83	1,87	104,7
Hořčice	93,86	200,57	294,43
Další olejniny	0,00	88,88	88,88
Textilní plodiny	9,67	5,00	14,67
Aromatické, léčivé rostliny a koření	52,52	191,34	243,86
Další průmyslové rostliny	81,09	1,58	82,67

1) Data od 1 849 ekologicky hospodařících subjektů v roce 2008;

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách, ÚZEI 2008

osiv pro zemědělce, kteří mají pozemky v přechodném období, kdy mohou výrazně zhodnotit svou produkci (osiva z přechodného období lze v EZ použít).

Dlouhodobým cílem pro množitele by měl být racionální výběr odrůd vhodných pro tento systém pěstování. Odrůdy musí vedle kvalitativních požadavků zpracovatelů odpovídat i principům ekologického způsobu pěstování založených na preventivních opatřeních. Při výběru odrůd je důležité se zaměřit zejména na vhodnost pro dané stanovištní podmínky (srážkové a teplotní poměry, půdní vlastnosti), odolnost vůči chorobám a škůdcům, odolnost vůči poléhání,

ranost, rychlost růstu, konkurence vůči plevelům atd.

Potřebu osiv pro ekologické zemědělství lze odvodit ze struktury plodin pěstovaných v tomto systému hospodaření. Tab.č.3 uvádí výměry jednotlivých plodin pěstovaných na ekofarmách v roce 2008.

Pokud vyjdeme z výše uvedené struktury a budeme předpokládat, že i v následujícím období bude 50 % ploch oseto farmářským osivem, pak u hlavních a nejvíce pěstovaných plodin na orné půdě lze uplatnit na českém trhu následující množství biosiv, jak uvádí tab. č. 4 (na další straně).

U pohanky a hořčice lze počítat i s vyšší potřebou osiva, neboť se využívají jako meziplodiny, stejně tak lze uvažovat o vyšší potřebě pelušky a ostatních luskovin používajících se do luskovinoobilních směsek.

V budoucnu je možné předpokládat i vyšší potřebu biosiv zeleniny, aromatických a léčivých rostlin a koření. Počet jejich pěstitelů se v návaznosti na rostoucí poptávku zvyšuje. V loňském roce bylo v ČR registrováno 68 pěstitelů zeleniny, aromatických a léčivých rostlin a koření.

Velký potenciál představuje rovněž produkce biosiv píce. Do osevního postupu na orné půdě jsou zařazovány jetelotrávy a vojtěška. Dle hrubého odhadu by mohlo být ročně oseto cca 7,5 % orné půdy těmito pícninami, tj. přibližně 2 500 ha. Při průměrném výsevu 15 kg/ha to představuje potřebných 37,5 t osiva jetele a vojtěšky. Osiva pícnin jsou využívána při obnově a přisevu trvalých travních porostů (zemědělci v rámci dotačního titulu ošetřování travních porostů mohou pozemek rozorát pro obnovu jedenkrát za pět let). Opět můžeme uvažovat v hrubém odhadu:

- v ČR je v ekologickém zemědělství 281 596 ha trvalých travních porostů
- z toho je 10% vhodných pro obnovu rozoráním, tj. cca 28 000 ha, a z toho je ročně obnoveno 20 % výměry, tj. 5 400 ha

Tab. č. 4: Předpokládané realizovatelné množství biosiv za rok

Plodina	Předpokládaná výměra osetá uznanými biosivy (v EZ i PO) v ha	Průměrný výsevek kg/ha	Realizovatelné množství biosiv v t za rok
Pšenice obecná	1 970	230	453
Pšenice špalda	990	240	238
Ječmen	1 490	200	298
Oves	1 790	200	358
Žito	650	220	143
Triticale	1 440	200	288
Kukuřice zrnová	340	30	10
Pohanka	370	60	22
Hrách	370	300	111
Pelouška	150	150	23
Brambory	120	3 000	360
Hořčice	150	15	2

SOUČASNÝ STAV BIOOSIV...

- přisevy travních porostů ročně 1%, tj. 2 800 ha
- celkem tedy 8 200 ha pro osev travních porostů – při průměrném výsevku 30 kg/ha bude potřeba 246 t osiv trav a lučních a pasterních směsí.

Výroba ekologických osiv je ve srovnání s konvenčními nákladnější a komplikovanější. Do procesu produkce zde vstupuje daleko více faktorů a problémů, které se následně promítají do ceny výsledného produktu. Ekologická osiva se tak prodávají za cenu o 50–100 % vyšší oproti osivům konvenčním. Cenu ekologických osiv ovlivňují hlavně tyto faktory:

- cena vstupní suroviny („příplatek za BIO“)
- výroba malých partií
- rajonizace (pokud je záměrem distribuce po celé ČR, je potřeba zajistit pěstování vstupní suroviny v odpovídajících regionech – zvyšování dopravních nákladů)
- nedostatek certifikovaných čistíček osiv (dopravní náklady)
- uplatnění zbytků po čištění osiv
- nutnost zdravotních zkoušek u všech neověřených osiv kategorie C1 a C2
- dvojí certifikace (poplatky ÚKZÚZ i pověřené kontrolní organizaci EZ jako výrobce osiv)

Závěrem je potřeba připomenout, že základem úspěšné ekonomiky pěstování polních tržních plodin v ekologickém zemědělství je právě vstupní rozmnožovací materiál. Je to jeden z nejvýznamnějších intenzifikačních faktorů, kterých může ekologik pěstitel využít. Kvalitním osivem může ovlivňovat:

- zdravotní stav během vegetace
- výnosový potenciál
- zaplevelení
- počet jedinců na hektar
- rovnoměrnost vzcházení

V případě použití nekvalitního osiva má ekologický zemědělec omezenou možnost nápravy, protože oproti konvenčnímu nesmí použít pesticidy, regulátory růstu a minerální hnojiva.

Ing. Petr Trávníček

Bioinstitut, o.p.s. a PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců
Vás zvou
na dvou denní seminář
**ŠETRNÉ HOSPODARENÍ VE VELKOPLOŠNÝCH
CHRÁNĚNÝCH ÚZEMÍCH**
MÍSTA PRO PŘÍRODU NA EKOLOGICKÝCH FARMÁCH
KDE: Biofarma Slunečná – Sonnberg
Slunečná 3, Želňava
KDY: 5. – 6. září 2009

www.biofarma-sluncna.cz

PROGRAM

5. září 2009
13,00 Biofarma Slunečná, Želňava; Ing. Pavel Štěpánek
- Ekologické hospodaření v Národním parku Šumava, vývoj struktury zemědělské krajiny v souvislosti se zemědělským hospodařením
RNDr. Iva Buřková, Správa NP Šumava
- Vycházka s RNDr. Ivou Buřkovou do Vitavského luhu v NP Šumava navazující na výklad

6. září 2009
9,00 Farma Borová, Borová u Chvalšín; Ing. Vlastimil Kamr
Exkurze na ekologickou farmu hospodařící v Chráněné krajinné oblasti Blanský les

INFORMACE A PŘIHLÁŠKY
e-mailem: info@bioinstitut.cz
telefonicky: 585 631 182
Účast na přednáškách, nocleh, večerní občerstvení na Biofarmě Slunečná, občerstvení na farmě Borová ZDARMA.
Příhlášky nejpozději do 30.8.2009.